

Teollisuus
4–9

Rakentaminen
10

Palvelut
11–15

Pirkanmaan talous

Toimialojen nykytila
ja näkymät

2 2002 lokakuu

Julkaisijat:

Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan TE-keskus
Pirkanmaan Yrittäjät ry
Tampereen kauppakamari
Tampereen kaupungin elinkeinokeskus

Ikärakenteen muutos haaste Pirkanmaan kehitykselle

Ensimmäisessä Pirkanmaan toimialakatsauksessa (Pirkanmaan talous 1/2002, helmikuu) tarkasteltiin maakunnan kokonaiskehitystä. Tällä kertaa tarkastelun kohteena ovat väestön kehitys työvoiman saatavuuden näkökulmasta, yrittäjyys ja Pirkanmaa työssäkäyntialueena^{*)}.

^{*)} Pirkanmaan väestömuutokset ja työssäkäyntiliikenne, Pirkanmaan liitto, monisteita 1/2002.

Pirkanmaan talouskasvu on ollut viime vuodet koko kansantalouden keskimääräistä kasvua nopeampaa ja nettomuuton vauhdittama väestönkasvu nostaa nuoren väestön osuuden yli maan keskiarvon.

Pirkanmaalle muuttava hyvin koulutettu työikäinen väestö turvaa osaltaan osaavan työvoiman tarpeen, joka on pitkällä aikajänteellä erityisen suurta ICT-teollisuudessa, yksityisissä palveluissa ja rakentamisessa. Pirkanmaalla on siten hyvät edellytykset jatkaa kehitystään valtakunnallisena kasvukeskuksena.

Myös työllisyyden kehitys näyttää maakunnan tasolla vakaalta. Vuonna 2001 alkaneen yleisen laskusuhdan seurauksena työttömyyden

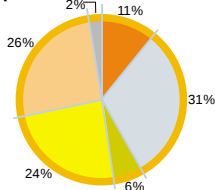
lasku kyllä hidastui, mutta työttömyys väheni silti lähes kaikissa ammattiryhmissä vuoden 2002 alkupuolella. Vuonna 2002 työttömyysaste asettui 12,0 %:iin. Seutukuntatasolla ja yksittäisissä kunnissa huolta aiheuttaa työikäisen väestön ja työpaikkojen väheneminen kasvun keskittyessä Tampereen seudulle. Paikallisesti lomautuksilla ja irtisanomisilla on aina suuri merkitys.

Suurten ikäluokkien poistuminen työelämästä pakottaa pohtimaan, miten kehittyvien elinkeinojen työvoiman saatavuus turvataan lähivuosina. Vuoden 2005 molemmiin puoliin jokaisessa seutukunnassa kohdataan vuosi, jona työmarkkinoilta poistuu enemmän väkeä kuin uusia varttuu työikään.

Luoteis-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 16 194 € 2000
asukkaita 29 779 31.12.2001
yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia 2 267 31.12.2001
työttömyysaste 11,4 % 30.6.2002

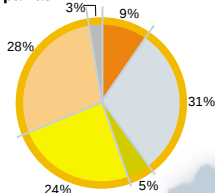
Työpaikat

Lounais-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 13 759 € 2000
asukkaita 24 670 31.12.2001
yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia 1 936 31.12.2001
työttömyysaste 12,0 % 30.6.2002

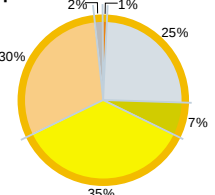
Työpaikat

Tampereen seutukunta

arvonlisäys/asukas 22 555 € 2000
asukkaita 302 136 31.12.2001
yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia 25 826 31.12.2001
työttömyysaste 12,9 % 30.6.2002

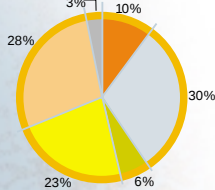
Työpaikat

Ylä-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 17 798 € 2000
asukkaita 42 131 31.12.2001
yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia 2 871 31.12.2001
työttömyysaste 13,3 % 30.6.2002

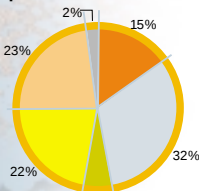
Työpaikat

Kaakkois-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 14 174 € 2000
asukkaita 9 971 31.12.2001
yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia 703 31.12.2001
työttömyysaste 8,0 % 30.6.2002

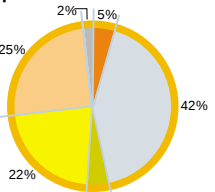
Työpaikat

Etelä-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 17 860 € 2000
asukkaita 42 058 31.12.2001
yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia 2 690 31.12.2001
työttömyysaste 12,7 % 30.6.2002

Työpaikat

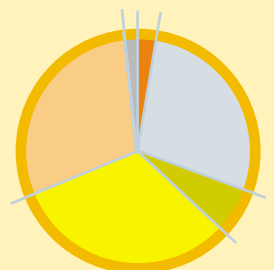
■ BKT yli koko maan keskiarvon
■ BKT alle koko maan keskiarvon

Pirkanmaa

Arvonlisäys/asukas 20 251 €, koko maa 22 024 €
Asukkaita 450 745, 8,7 % koko maan väestöstä 31.12.2001

Yrityksiä Pirkanmaa 20 954, koko maa 242 446 31.3.2001

Työpaikat Pirkanmaalla 31.12.2000

- Alkutuotanto 3%, 6 200
- Teollisuus 27 %, 52 000
- Rakentaminen 6 %, 11 800
- Yksityiset palvelut 33 %, 60 800
- Julkiset palvelut 29 %, 56 000
- Tuntematon 2 %, 3 600

Pirkanmaan suurimmat yritykset 30.6.2002

Nokia 3 512
UPM-Kymmene 2789
Suomen Posti 2261
Metso 2220
Metsäliitto 2148
Saariainen 1590
Partek 1544
Nokian Renkaat 1300
VR-Yhtymä 1186
Pirkanmaan Osuuskauppa 1124
Engel Yhtymä 992
Pilkington Automotive Finland 950

Suurissa, yli 400 henkeä työllistävissä yrityksissä on 18 % kaikista työpaikoista ja 45 % teollisuuden työpaikoista.

Tämän hetken ratkaisu on työkyvyn ylläpito. Samalla on pikaisesti kehitettävä uusia, elinkeinoelämän tarpeita vastaavia koulutusohjelmia. Ongelma on valtakunnallinen, mutta koskettaa erityisesti kasvukeskuksia kuten Pirkanmaata.

Suurten ikäluokkien ikääntyminen on haaste myös yrittäjyyden näkökulmasta. Pirkanmaan Yrittäjien ja Tampereen kaupunkamarin jäsenkunnassa tehdyn selvityksen mukaan sukupolvenvaihdos on lähivuosina ajankohtainen sadoissa yrityksissä Pirkanmaalla. Esimerkiksi syksyllä 2002 on tiedossa 150 yritystä, jotka ovat vailla jatkajaa. Selvitykseen vastanneista, vailla jatkajaa olevista yrityksistä noin neljännes arveli vaihdok-

sen ajoittuvan vuosille 2005–2007, toinen neljännes vuosille 2008–2012.

Yrityksen sukupolvenvaihdokseen liittyvät vaikeudet ovat suuri riski yritystoiminnan jatkuvuudelle, sillä ilman tukea ja apua esimerkiksi jatkajan etsimisessä monta elinkelpoista yritystä katoaa. Lähivuosien kehitystä on ennakoitu ja palvelumalleja sukupolvenvaihdoksen turvaamiseksi on kehitteillä.

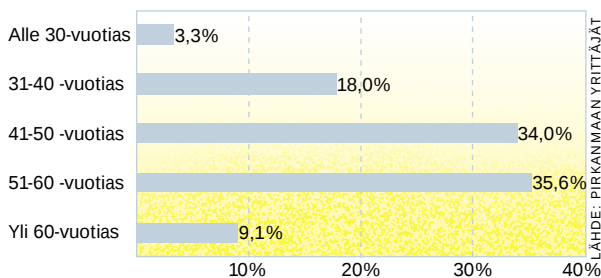
Pirkanmaan vaikutus työssäkäyntialueena on kasvanut. Tulevan työssäkäynnin virta on suurin Satakunnasta ja pääkaupunkiseudulta (noin 1750 henkilöä, 1999). Naapurimaakuntiin nähden Pirkanmaalla on enemmän tulevaa kuin lähtevää työssäkäyntiliikennettä, pääkaupunkiseudulle

matkustetaan työhön yhtä paljon kuin naapurimaakuntiin yhteensä (4300 henkilöä). Maakunnan sisällä vetovoimaisin on Tampereen seutukunta, jossa myös työpaikkaomavaraisuus on vahvin. Muiden seutukuntien välillä työssäkäyntiliikenne on vähäistä.

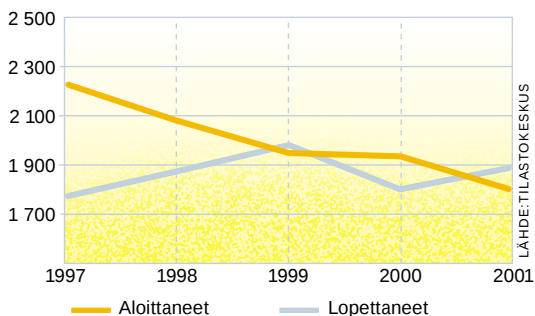
Kehityssennuste Pirkanmaa 2002–2005

Nettomuutto +0,5 %/v
Väestö +2300/v,
työikäiset 15–64 v. +1500/v
Työvoima +1200/v
Työttömät –1000/v
Taloukasvu keskimäärin +4 %/v
Lähde Pirkanmaan TE-keskus

Yrittäjien ikäjakauma, Pirkanmaa

Aloittaneet ja lopettaneet yritykset, Pirkanmaa

Toimipaikkojen määrä henkilöstön suuruusluokittain, Pirkanmaa, 2.10.2002

	0–4	5–9	10–19	20–49	50–249	250–499	500–	Tuntematon	Yhteensä
Luoteis-Pirkanmaa	1413	120	76	28	15	1	1	174	1828
Kaakkois-Pirkanmaa	494	30	25	8	4	0	1	59	621
Etelä-Pirkanmaa	1558	145	63	39	24	7	1	175	2012
Tampereen seutukunta	12394	1307	711	498	214	20	10	1786	16940
Lounais-Pirkanmaa	1239	100	44	20	13	1	0	154	1571
Ylä-Pirkanmaa	1945	179	89	38	17	0	1	214	2483
Pirkanmaa	19043	1881	1008	631	287	29	14	2562	25455

"Vaikeinta oli ajatus luopumisesta"

Toimitusjohtaja Ann Bjurström on valmisteillut nahkaisia liikelahjoja valmistavan yrityksensä Ann Bagsin sukupolvenvaihdosta kolme vuotta – siitä asti, kun huomasi, ettei olekaan kuolematon.

– Suurin kynnys oli itse rakennetusta yrityksestä luopuminen. Siinä työssä meni vuosi, sitten otin yhteyttä Pirkanmaan TE-keskuksen sukupolvenvaihdosohjelmaan. Ulkopuolinen arvioija pystyi näkemään

Ann Bagsin vahvuudet paremmin kuin minä, koska minulla on vahva tunneside yritykseen, syksyllä 64 vuotta täyttävä Ann Bjurström sanoo.

Konsultti kävi tehtaalla kaksi kertaa. Hän laski, minkä arvoinen seitsemän henkeä työllistävä yritys oli, ja kehitti vaihtoehtoja. Bjurströmin lapsilla ei ollut kiinnostusta yrityksen jatkajiksi. Henkilöstö olisi selvinnyt tuotannon junailusta, muttei johtamisesta, joten se vaihtoehto hylättiin. Ann Bjurströmille oli tärkeää työpaikkojen säilymi-

nen, ja sekin pudotti pois monia yrityksiä. Ratkaisuksi jäi sellaisen johtajan löytäminen, jonka käsissä yritys jatkaisi elämäänsä. Sellainen löytyikin.

– Sukupolvenvaihdos on edennyt hyvin, jo senkin vuoksi, että olen puhunut siitä avoimesti työntekijöille. Se on motivoinut heitä pysymään yrityksessä ja tukemaan tulevaa johtajaa.

Ann Bjurströmin on tarkoitus jäädä uuden johtajan tueksi muutamaksi kuukaudeksi.

Tämä katsaus sisältää seuraavat toimialat:

- 4 Koko teollisuus
- 6 Kone- ja metallituoteteollisuus
- 7 Elektroniikka- ja sähköteollisuus
- 8 Metsäteollisuus
- 8 Tevanake
- 9 Elintarviketeollisuus
- 10 Rakentaminen
- 10 Kauppa
- 12 Majoitus- ja ravitsemistoiminta
- 12 Palvelut liike-elämälle
- 13 Hyvinvointipalvelut
- 13 Liikenne
- 14 Informaatiossektori
- 15 Osaamiskeskustoimialat

● Toimialojen taloudellisen kehityksen tarkastelussa perustana ovat Tilastokeskuksen kokoamat liikevaihto- ja palkkasummatiedot, jotka Tilastokeskus on toimittanut syyskuussa 2002 julkaisijoiden tilauksesta.

● Kehitystrendikuvaajien uusimmat **liikevaihtotiedot** ulottuvat **toukokuun 2002 loppuun** ja **palkkasummatiedot** **kesäkuun 2002 loppuun**.

● Laskenta on tehty toimipaikkatasolla, eli monitoimipaikkaisten yritysten Pirkanmaalla sijaitsevat toimipaikat ovat mukana laskennassa. Laskennassa on otettu huomioon Pirkanmaan maakunnassa aloittaneet ja lopettaneet yritykset ja toimipaikat. Yritysten ja toimipaikkojen lukumäärässä ovat mukana aineistossa kaikki liikevaihtoa kyseisenä kuukautena tuottaneet ja palkkojen osalta palkkoja maksaneet yritykset. Mikäli yrityksellä ei jonakin kuukautena ole liikevaihtoa tai maksettua palkkoja, se ei kyseisenä kuukautena ole mukana yritysten ja toimipaikkojen lukumäärässä. Viralliset tiedot yritysten ja toimipaikkojen määrästä tuottaa Tilastokeskuksen yritysrekisteri.

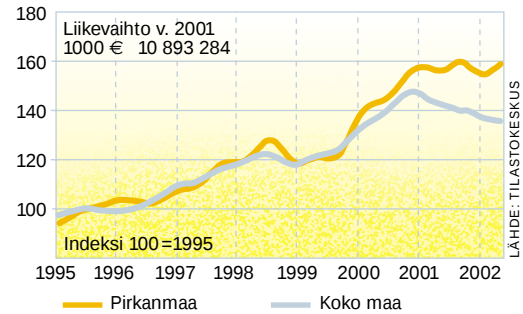
● Pääasiallisena lähteenä laskennassa käytetään verohallinnon maksuvalvonta-aineistoa. Uusimpien laskettavien kuukausien osalta yritysten ja toimipaikkojen lukumäärät eivät ole olleet laskentahetkellä vielä täydellisiä. Tämä aiheuttaa seuraavaan toimialakatsaukseen jonkin verran revisiota eli indeksilukujen muuttumista palkan kohdalla toukokuussa 2002 ja liikevaihdon kohdalla huhtikuussa 2002.

● Työllisten määrää ja työttömyyskehitystä kuvaavat tiedot perustuvat Pirkanmaan TE-keskuksen työvoimatilastoon. Tekstin perustana ovat yritysten ja toimialajärjestöjen asiantuntijoiden sekä katsauksen julkaisijoiden arviot ja näkemykset toimialojen kehityksestä ja käytännön liiketoiminnan tulevaisuuden näkymistä.

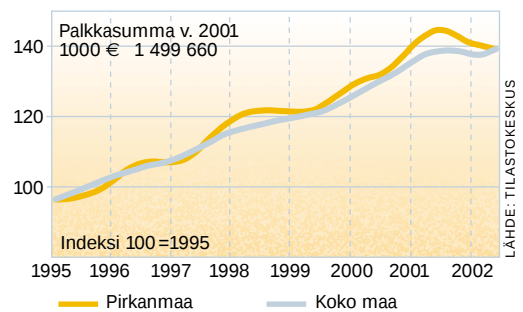
Julkaisijat:

Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan TE-keskus
Pirkanmaan Yrittäjät ry
Tampereen kauppakamari
Tampereen kaupungin elinkeinokeskus

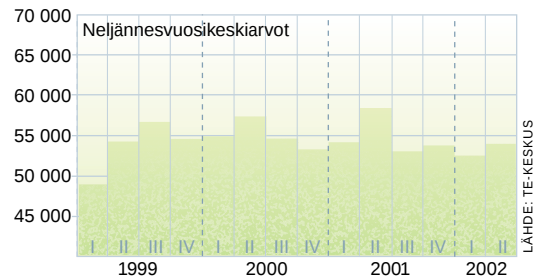
Koko teollisuus, liikevaihdon kehitys

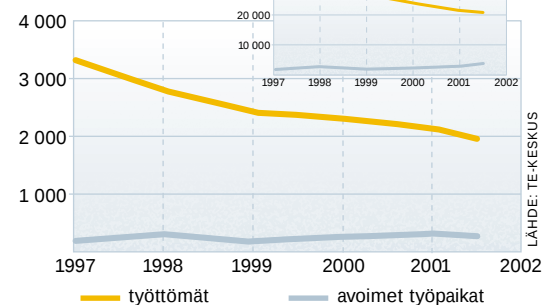
Koko teollisuus, palkkasumman kehitys

Koko teollisuus, työlliset, Pirkanmaa

Teollisuus, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Maailmalla

Kansainvälisissä taloussuhdanteissa vuoden 2000 lopulla alkanut heikko kehitys jatkui vuonna 2001 ja leimasi kehitystä myös vuoden 2002 ensimmäisellä puoliskolla. USAn talous ei lähtenyt toivottuun kasvuun, mikä on heijastunut talouden heikkona kehityksenä maailmanlaajuisesti. Taloudelliset olosuhteet jatkuvat haasteellisina myös ainakin vuoden 2002 jälkipuoliskolla. Ratkaiseva on USAn talouden kehitys, kun Euroopastakaan ei näytä olevan lähikuukausien kasvun veturiksi.

Suomessa

Vuonna 2001 alkanut teollisuuden tuotannon supistuminen kääntyi alkuvuodesta 2002 nousuun. Kasvun nopeaa vauhdittamista on odoteltu vuoden 2000 lopulta, ja yritysten toiveisuus suhdanteiden hienoiseen parantumiseen on säilynyt, vaikka selkeitä signaaleja maailmantalouden elpymisestä ei juuri ole saatu ja investointitavaroiden kysyntä maailmalla on edelleen vähäistä.

Tilaukskannan vahvistuminen elokuussa 2002 on kohentanut teollisuuden

luottamusta ja myös tuotannon odotetaan lähikuukausina kasvavan. Tilaukskanta on kuitenkin edelleen selvästi alhaisempi kuin normaalisti vastaavana aikana. Kysynnän notkahduksen seurauksena yrityksissä on myös melko runsaasti vapaata tuotantokapasiteettia.

Heikon suhdanteen pitkittyminen on selvästi vähentänyt pk-yritysten kasvuhaltua ja pienentänyt niiden ennakkoimaa työvoiman lisäystä.

Pirkanmaalla

Liikevaihdon trendikäyrä osoittaa, että teollisuuden kasvu oli Pirkanmaalla vuoden 2001 puolivaiheille selvästi nopeampaa kuin koko maassa. Vuoden 2001 lopulla liikevaihdon kehitys hidastui selvästi, mutta näyttää alkuvuonna lähteneen taas nousuun. *)

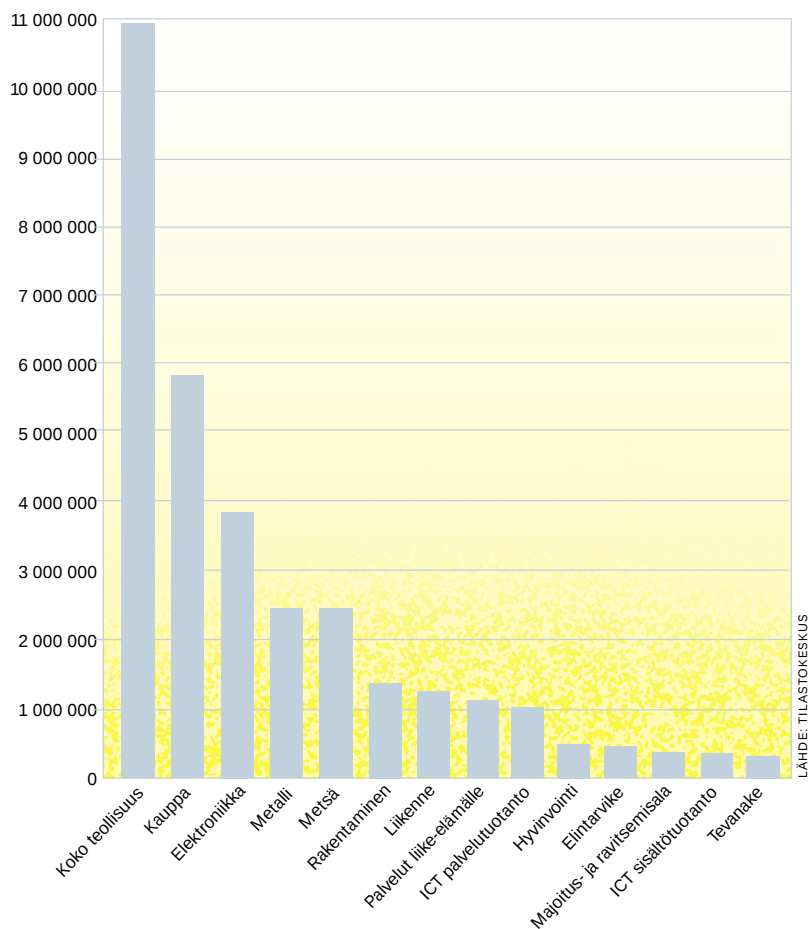
Yleinen suhdanteiden kehitys heijastuu Pirkanmaalla etenkin vientipainotteisiin aloihin kuten metsäteollisuuteen ja metalli- ja elektroniikkateollisuuteen. Kotimarkkinoiden kysyntään perustuvassa teollisuudessa liikevaihdot ovat pysyneet entisellään tai hiukan kasvaneet.

Lähikuukausille ennakoidaan hidasta kasvua. Näkymät ovat kuitenkin edelleen hyvin epäyttenäiset ja vaihtelevat voimakkaasti sekä toimialoittain että toimialojen sisällä yrityksittäin.

Työllisyys

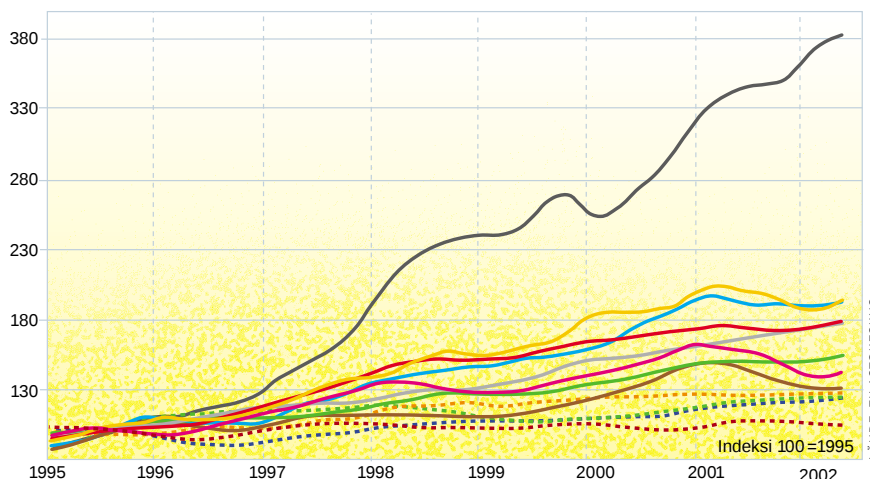
Koko teollisuuden palkkasumman kasvu hidastui vuoden 2002 ensimmäisellä puoliskolla Pirkanmaalla enemmän kuin koko maassa, mutta ei samassa suhteessa kuin liikevaihto. Toistaiseksi markkinoiden heikentyminen ja sitä seurannut tuotannon supistuminen on vaikuttanut työllisyyteen vain vähän, mutta jos kasvu on kovin hidasta, vientivetoisilla toimialoilla tuskin välttytään lomautuksilta ja irtisanomisilta. Mikään teollisuustoimiala ei ennakoiki merkittävää työvoiman lisäystä lähikuukausina.

Liikevaihto, katsauksen toimialat, Pirkanmaa, 1000 €

LÄHDE: TILASTOKESKUS

Liikevaihdon kehitys, katsauksen toimialat, Pirkanmaa

LÄHDE: TILASTOKESKUS

- ICT palvelutuotanto
- Rakentaminen
- Palvelut liike-elämälle
- Liikenne
- Hyvinvointipalvelut
- ICT sisältötuotanto
- Metsäteollisuus
- Metalliteollisuus
- Majoitus- ja ravitsemisala
- Elintarviketeollisuus
- Kauppa
- Tevanake

*) Huom!
Trendikuvaajan loppuosa saattaa muuttua tulevien kuukausitietojen päivittämisen jälkeen. Viimeisimmän kuukauden korkea tai vastaavasti alhainen havainto ohjaa trendikuvaajan loppupään suuntaa voimakkaasti. Aikasarjan pidentyessä trendikuvaaja pyrkii jatkuvasti tasoittumaan.

FerroSteel Oy

"Nyt on mahdoton ennustaa"

Katsa Oy:n toimitusjohtaja *Timo Salli* toteaa, että yleinen talouskehitys ja siitä johtuva investointitavaroiden heikko kysyntä maailmalla purevat nyt metalliteollisuuden todella.

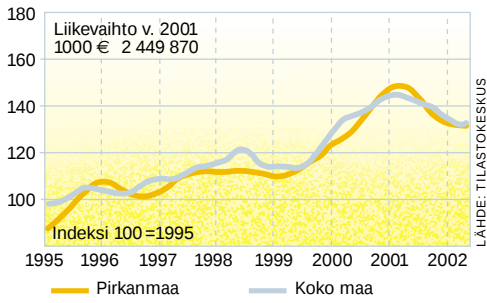
– Metalli on jälkisyklinen ala ja ne alihankkijat, jotka ovat mukana teollisuusinvestointien loppupäässä, saavat odotella kasvun käynnistymistä jopa ensi kesään, Salli ennustaa.

Tarjouspyyntöjä ja kyselyjä on liikkeellä paljon, mutta joukossa on hiljaisten aikojen tapaan tavallista runsaammin erilaisia selvityksiä ja kustannuskartoituksia, jotka eivät ainakaan kovin nopeasti muutu työksi. Maailmantilanteen epävarmuus jarruttaa investointipäätöksiä kaikkialla. Suomessa metalliteollisuus ennakoi kuluvalle vuodelle 5–8 %:n liikevaihdon laskua.

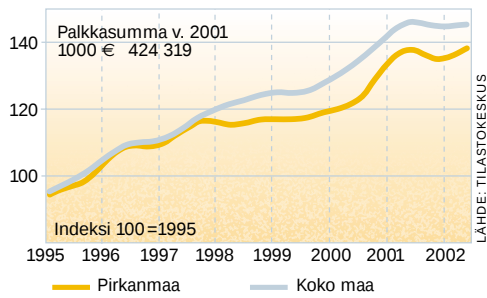
– Käännös parempaan voi tulla tapahtua nopeastikin, mutta syyskuun näkymien perusteella ajankohtaa on mahdoton ennustaa. Jos kasvuun lähdetään vasta keväällä 2003, tilanne näkyy väistämättä alan työllisyydessä.

Katsa Oy suunnittelee ja valmistaa voimansiirron komponentteja. Henkilöstön määrä on noin 180 ja liikevaihto noin 22,5 miljoonaa euroa. Tuotannosta 85 % menee vientiin.

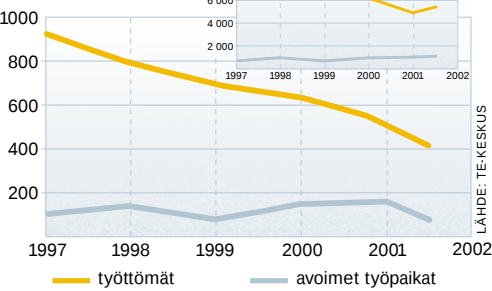
Metalli, liikevaihdon kehitys

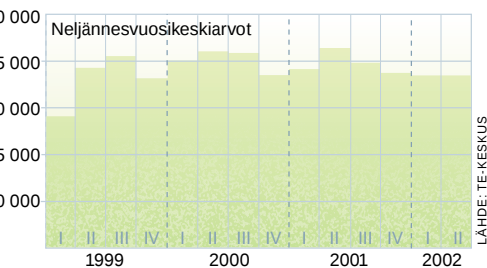
Metalli, palkkasumman kehitys

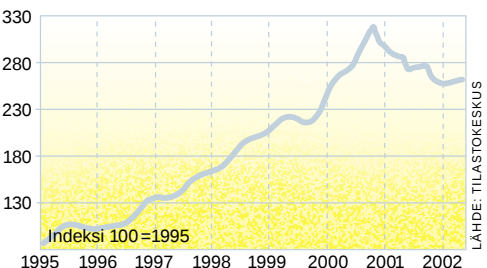
Metalli, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

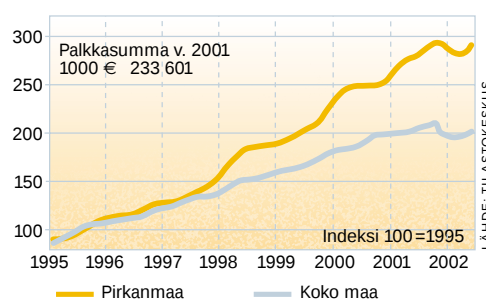
Metalli ja elektroniikka, työlliset, Pirkanmaa

Elektroniikka, liikevaihdon kehitys, koko maa

Elektroniikkateollisuus, palkkasumman kehitys

Kone- ja metallituoteteollisuus

Lähes kaksi vuotta jatkunut maailmantalouden epävarmuus on heijastunut metalli- ja elektroniikkateollisuuden kehitykseen koko maassa eikä toivottu kasvu ole alkanut. Tammi-kesäkuussa 2002 tuotanto oli samalla tasolla kuin vuonna 2001 vastaavaan aikaan, ja tilauskanta- ja tarjouspyyntötietojen perusteella tuotannon ennakoidaan jäävän syksyllä useita prosentteja alle viime vuoden vastaavan ajan.

Pirkanmaan yritysten alkuvuodesta 2002 ennakoima tuotannon vähentyminen näyttää toteutuvan. Vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana liikevaihto laski yli 10 %. Liikevaihdon lasku näyttäisi kuitenkin kesäkuun loppuun mennessä pysähtyneen. Alkuvuoden

ja kesän pessimistisiä tunnelmia on parantanut tilauskannan elpyminen elokuussa. Yritysten näkemykset tulevasta ovat hyvin epäyttenäiset: toiset ennakoivat liikevaihdon tuntuvaa laskua ja pelkäävät lomautuksia, toisilla kauppa on käynyt odotettua paremmin, liikevaihto on kasvanut, uutta työvoimaa on rekrytoitu ja tulevaisuuden näkymät ovat hyvinkin valoisat. Tilaukset ovat kuitenkin yleisesti lyhyitä ja useissa yrityksissä tuotantokapasiteetti on vajaakäytössä.

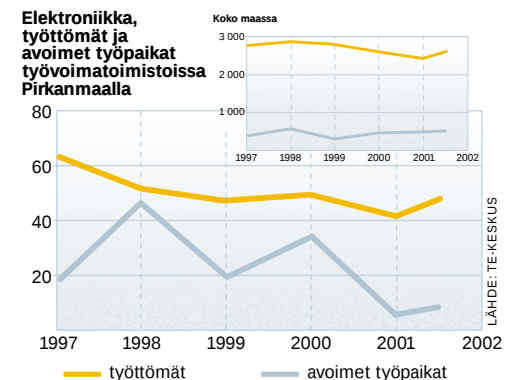
Markkinoiden kohtalaisesta tilanteesta kertoo, että alkuvuoden irtisanomiset metalliteollisuudessa eivät ole näkyneet työttömyyden kasvuna.

Elektroniikka- ja sähköteollisuus

Rakentamista palvelevan elektroniikka- ja sähköteollisuuden kehitykseen heijastuu rakentamisvolyymin lievä lasku.

Työllisyyskehityksen kannalta huolestuttava on liikevaihtokehityksen ja palkkasumman kehityksen suhde. Vaikka liikevaihdon kasvu on hidastunut, palkkasumma on jatkanut kasvuaan.

Nokian yritysjärjestelyjen vuoksi yhtiön osuus elektroniikkateollisuuden toimialaluokassa kasvoi tilastollisesti hallitsevaksi, joten Tilastokeskus ei ole tietosuojasyyistä tuottanut Pirkanmaan elektroniikkateollisuuden liikevaihtotietoja.

Metsäteollisuus

Puu- ja paperiteollisuus, kustannus- ja kirjapainotoiminta

Metsäteollisuuden kehitys noudattelee maailman yleistä talouskehitystä, joka vaikuttaa etenkin sanomalehti- ja aikakauslehtipaperin kulutukseen. Niinpä Suomenkin metsäteollisuudella oli takanaan useita vuosia kestänyt voimakkaan kasvun kausi vuoteen 2001 asti, jolloin liikevaihdot kääntyivät laskuun. Jo viime vuonna oli nähtävissä, että kuluva vuodesta tulisi alan kasvun kannalta välivuosi. Näin on myös käymässä. Heikon kysynnän vuoksi metsäteollisuuden käyntiasteet ovat suunnilleen vuoden 1999 tasolla.

Liikevaihdon lasku näyttää trendikuvaajan mukaan kuitenkin kesään mennessä pysähtyneen ja lähteneen jopa varovaiseen nousuun.

Pirkanmaalla paperiteollisuus tuottaa pääasiassa erikoispapereita, kartonkia, tarramateriaalia, pakkauksia ja pehmopaperia. Pehmopaperien kulutus ei juuri vaihtelee taloussuhdanteiden mukaan, joten markkinat ovat säilyneet vakaina, samoin hinnat. Tuottavuuden parantaminen perustuu pitkälti teollisuuden ja sen asiakkaan eli vähittäiskaupan kykyyn tehostaa

toimintojaan, esimerkiksi logistiikka-ketjua, yhdessä.

Myös elintarviketeollisuutta palvelevan pakkausteollisuuden tilanne on pysynyt vakaana. Vienti on vuoden aikana vaikeutunut EU:n heikon taloustilanteen vuoksi.

Toisin kuin alkuvuodesta 2002 näytti, sahateollisuuden kehitys kääntyi keväällä myönteisempään suuntaan. Kysyntä on parantunut, hintoja on päästy hieman korjaamaan, varastot ovat alhaalla, puukauppa on käynyt ja kokonaisuutena tilanne näyttää ensi kesään asti kohtalaisen valoisalta.

Metsäteollisuuden investoinnit Pirkanmaalla rajoittuvat lähitulevaisuudessa korjausinvestointeihin. Työpaikkojen määrän ennakoidaan pysyvän jokseenkin nykyisellään. Alan kehityksen uskotaan kääntyvän nousuun vuoden 2003 aikana.

Graafisen teollisuuden volyymi on laskenut 5–10 % viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Mainonnan volyymin lasku vaikuttaa erityisesti sellaisiin kirjapainoihin, joilla ei ole kustannustoimintaa.

Tevanake

Tekstiilien, vaatteiden, nahan ja jalkineiden valmistus

Tekstiili- ja vaatusteollisuuden sekä kenkä- ja nahkateollisuuden liikevaihdon kehitys on viime vuoden puolivälin jälkeen hieman hidastunut. Kehitys Pirkanmaalla noudattelee valtakunnallista linjaa. Palkkasumma on Pirkanmaalla laskenut ilmeisesti tekstiiliteollisuuden yritysjärjestelyjen seurauksena.

Kuluva vuosi on ollut kokonaisuutena normaali tekstiiliteollisuudessa, johon sisältyvät tekniset tekstiilit, esimerkiksi paperikoneviirat, sekä kaikki lankapohjainen tuotanto, esimerkiksi neulokset ja sukat. Päämarkkinasta riippuen osa yrityksistä kärsii yleisen talouskehityksen hidastumisesta ja erityisesti metsäteollisuuden vaikeuksista, mutta kehitystä tasaa toisten yritysten hyvinkin myönteinen kehitys.

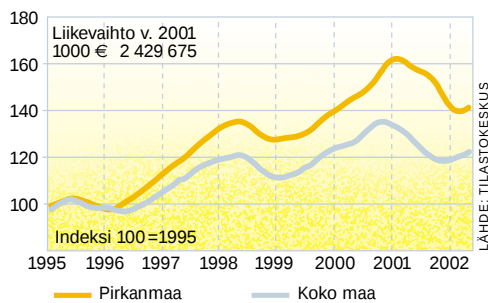
Vaatusteollisuudessa tilanne on vaikeampi. Työvaltaisella alalla työvoimakustannukset ovat Suomessa

kansainvälisesti verrattuina korkeat, ja selviytyäkseen hintakilpailussa teollisuus etsii edullisempia valmistustapoja muun muassa siirtämällä tuotantoa halvemman työvoiman maihin. Muuttovirta Pirkanmaalta ei ole erityisen suuri, mutta selvityksiä ja suunnitelmia on vireillä jatkuvasti.

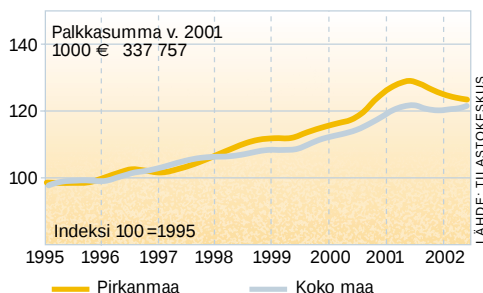
Sesongeista ja säästä riippuvaisille vaatusteollisuudelle ja jalkineiteollisuudelle lämmin ja pitkään jatkunut kesä on merkinnyt välikausivaatteiden ja -jalkineiden myynnin jäämistä tavallista pienemmäksi.

Vientiä harjoittavassa jalkineiteollisuudessa syksyn 2001 terrori-isku Yhdysvalloissa on heijastunut tämän vuoden myyntiin amerikkalaisen asiakaskunnan jäätyä pois viime syksyn messuilta. Kotimaan jalkineemarkkinat ovat suhteellisen vakaat, mutta valmistajia huolettaa kotimaisten tuotteiden

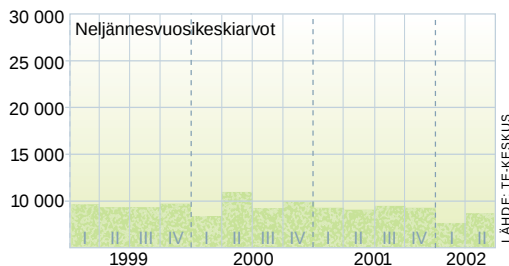
Metsä, liikevaihdon kehitys

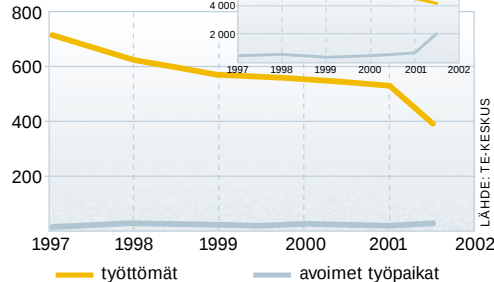
Metsä, palkkasumman kehitys

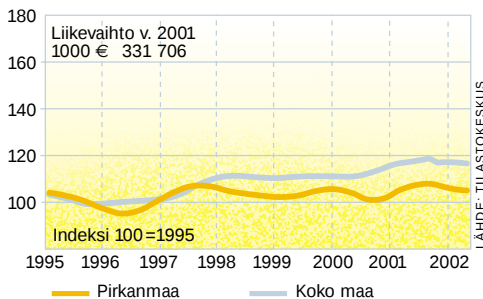
Metsä, työlliset, Pirkanmaa

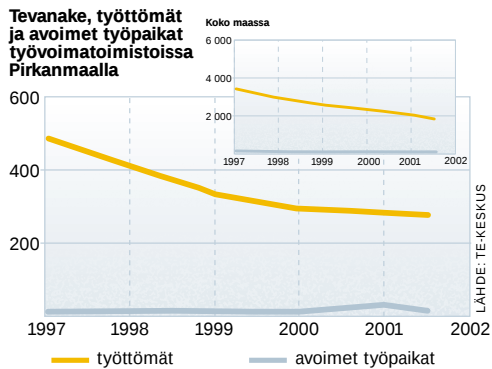
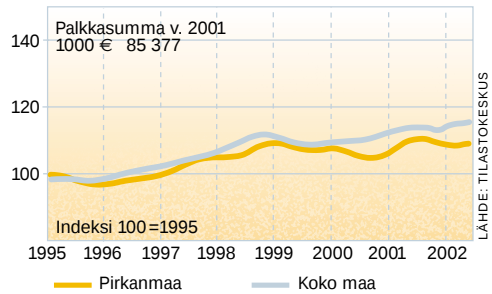
Metsä, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Tevanake, liikevaihdon kehitys

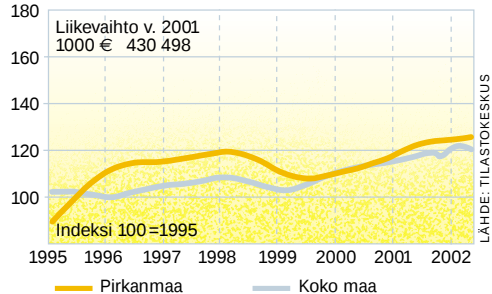
Tevanake, palkkasumman kehitys

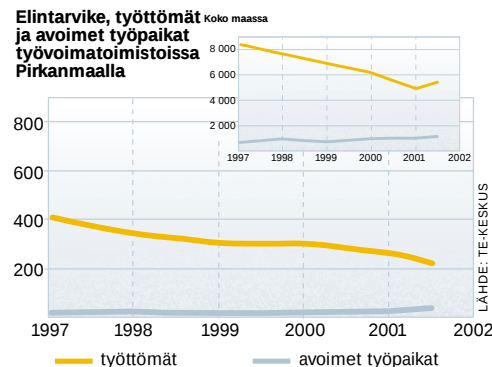
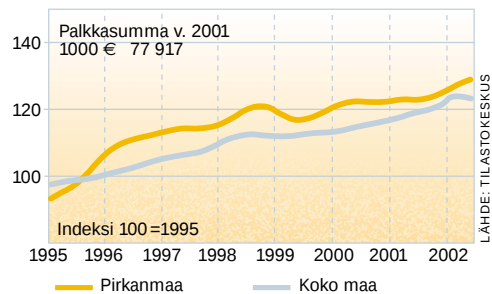
Tevanake ja elintarvike^{*)}, työlliset, Pirkanmaa

Elintarvike, liikevaihdon kehitys

Elintarviketeollisuus, palkkasumman kehitys

asema vähittäiskaupan ostopolitiikassa. Epävakaassa markkinatilanteessa pärjäävät pienehköt yritykset, joilla on erikoismallisto ja oma jakelutie. Riskinä näilläkin on muun teollisuuden matalasuhdanne, joka voi pitkään jatkuessaan vähentää työjalkineiden kysyntää. Keväällä alalla oli jonkin verran lomautuksia, ja niitä on tiedossa myös syksyllä.

Keväällä 2002 perustettiin tekstiili- ja vaatetustoimialalle Innovaatiokeskus,

joka toimii kaksivuotisen käynnistysvaiheen ajan Tuotekehitys Oy Tamlinkin yhteydessä. Sen toimintaa käynnistettiin muun muassa teva-teollisuuden visiointivorkshopissa syyskuussa. Innovaatiokeskuksen tarkoituksena on lisätä teva-toimialan yritysten ja tutkimuslaitosten välistä yhteistyötä, auttaa kehitysideoiden löytämistä sekä helpottaa yhteistyökumppaneiden ja rahoituksen etsimistä tuotekehityshankkeiden tueksi.

Elintarviketeollisuus

Elintarvikkeiden ja juomien valmistus

Elintarviketeollisuuden liikevaihdon kasvu on ollut edelleen Pirkanmaalla jonkin verran koko maan kasvua suurempaa. Myös palkkasumma on kasvanut nopeammin kuin koko maassa, mitä selittää hyvä työllisyystilanne. Alan työttömyys on Pirkanmaalla laskenut kun se on koko maassa noussut.

Kansainvälisten eläntautitapausten vaikutuksesta kotimaisten elintarvikkeiden arvostus nousi ja ala pääsi korjaamaan kannattavuuttaan nostamalla hintoja viime vuodenvaihteessa. Nyt tilanne on jälleen muuttunut ja hinta on elintarviketeollisuuden ja vähittäiskaupan välisessä kaupanteossa keskeinen kriteeri. Koventunut hintakilpailu on osittain seurausta kansainvälisen, hintaa korostavan vähittäiskaupaketjun asettumisesta Suomeen. Suomalainen elintarviketeollisuus tuskin pystyy kannattavasti vastaamaan hintapaineeseen vaan hakee kannattavuutta brandi-tuotteilla. Toisaalta muutokset vähittäiskaupan kentässä ovat tuoneet kauppaketjujen nimikkotuotteet entistä vahvemmin Suomenkin markkinoille. Tämä voi synnyttää lähivuosina muutamia uusia elintarvikevalmistajia, jotka eivät kehitä lainkaan omaa tuotemerkkiä vaan keskittyvät Private Label -tuotteiden valmistukseen. Kaupan muutos ei suosi pieniä valmistajia, jotka saattavatkin löytää uusia yhteistyömaileja pärjätäkseen kilpailussa.

Funktionaalisista elintarvikkeista tai luomutuotteista ei ainakaan toistaiseksi ole ollut kotimaisten elintarviketeollisuuden kasvun vauhdittajaksi ja kannattavuuden parantajaksi. Kasvaneesta tarjonnasta huolimatta myyntivolyymit ovat pysyneet pieninä.

Pirkanmaalaisella elintarviketeollisuudella on jonkin verran vientiä erityisesti Ruotsiin, Venäjälle ja Baltiaan.

Kotimaiseen kysyntään perustuvan teollisuudenalan tilanne ja näkymät ovat vakaat ja kasvu jatkuu hitaasti mutta tasaisesti.

Meijeritoiminta on takavuosien tuotannonsupistusten ja meijerien sulkemisen jälkeen Pirkanmaalla vakaa ja kasvussa.

Alkutuotannossa tilanne on viljamarkkinoilla sekava: tuottajahinnat ovat nousseet EU-alueella mutta eivät vielä Suomessa. Sianlihan tuottajahinnat EU:ssa ovat hieman laskeneet ja kilpailu vientimarkkinoilla on kova. Suomalaisen teurastamoiden ruhoiennin määrä on ollut vähäinen ja hintataso pysynyt kohtuullisena. Euroopan naudanlihamarkkinat toipuvat vähitellen eläntautikohusta ja hinnat ovat nousussa. Tuottajahintojen taso on yleensä EU:ssa melko yhtenäinen.

Työvoiman ei ennakoida elintarviketeollisuudessa merkittävästi kasvavan lähitulevaisuudessa.

Rakentaminen

Rakentamisessa tapahtui Pirkanmaalla selvä notkahdus vuoden 2001 lopulla ja 2002 alussa, mutta jo loppupalvesta kehitys kääntyi, ja kuluva vuodesta näyttää tulevan parempi kuin alkutalven tilanne antoi aiheita odottaa.

Vapaarahoitteinen asuntotuotanto on käynyt kaupaksi entiseen tahtiin, mutta yhteiskunnan rahoittamia kohteita jää käynnistymättä vähäisen kysynnän ja huonontuneiden rahoitusehtojen vuoksi. Rakentamisen painopiste on Tampereella ja sen naapurikunnissa.

Liiketoimien rakentaminen jatkuu vilkkaana kaupan investoidessa suuriin keskuksiin Tampereen seudulla.

Käynnissä on myös joitakin julkisia kohteita, muun muassa kouluja ja päiväkotia.

Julkisin varoin toteutettavia toimisto- ja tutkimuskeskusrakennuksia on Tampereella tekeillä jonkin verran. Uusien teollisuustilojen rakentaminen on vähäistä.

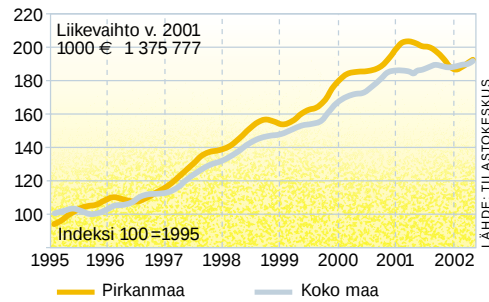
Työllisyyden odotetaan säilyvän vakaana lähikuukaudet, joskin sydäntalvella edessä saattaa olla jonkin verran lomautuksia kuten viime talvena.

Pidemmälle katsottaessa tunnelmat ovat odottavat, sillä tilanne on paljolti viime syksyn kaltainen: laskennassa on suhteellisen vähän kohteita ja suunnittelijoiden pöydillä vähänlaisesti töitä.

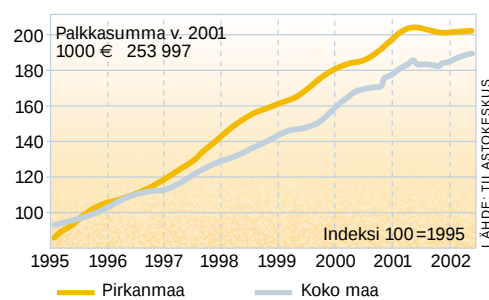
Rakennuslupatilaston perusteella näyttää siltä, että rakentaminen on Pirkanmaalla ensi vuonna pitkälti asuntotuotannon varassa ja keskittyy Tampereen seudulle. Asuntorakentamisen volyymien uskotaan asettuvan kuluva vuoden tasolle. Suuria alkavia toimisto-, teollisuus- ja julkisen rakentamisen kohteita ei ole näköpiirissä. Näiden puuttuminen tietää vaikeuksia rakennustuoteteollisuudelle sekä rakentamista palveleville toimialoille kuten rakennussuunnittelulle. Tampereen Tulin alueen suunnitellut rakennuskohteet olisivat tervetullut piristysruiske.

Koko maassa rakennustuotannon volyymi laskee tänä vuonna ensimmäisen kerran kuuteen vuoteen. Vuoden alussa ennustettiin 5–7 %:n laskua, mutta lasku näyttää jäävän yhteen prosenttiin. Vuodelle 2003 ennustetaan yhden prosentin volyymikasvua. Tähän sisältyy talonrakennus, uudis- ja korjausrakentaminen sekä maa- ja vesi-rakentaminen.

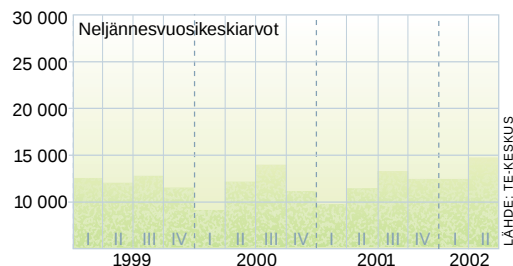
Rakentaminen, liikevaihdon kehitys

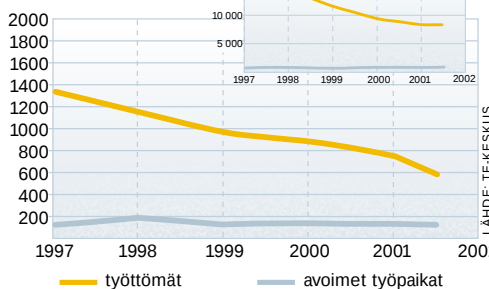
Rakentaminen, palkkasumman kehitys

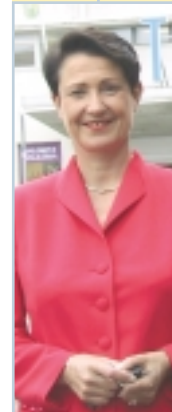
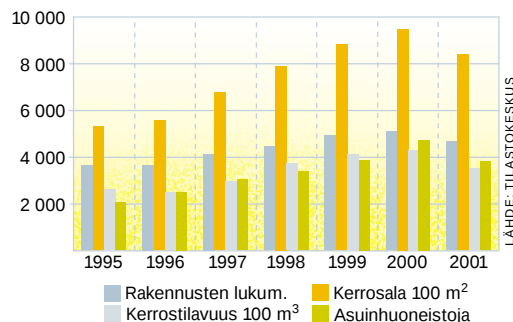
Rakentaminen, työlliset, Pirkanmaa

Rakennus, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Myönnetty rakennusluvat Pirkanmaalla

"Päivittäistavara-
kauppa
nopein
kasvaja"

Pirkanmaan
Osuuskaupan
toimitusjohtajan
**Ulla-Maija
Tolosen** mukaan
vähittäiskaupan
volyymin kasvu
jatkuu Pirkan-
maalla ensi
vuonna kulu-

van vuoden tasossa, noin 2 prosentissa. Kasvun odotetaan olevan Pirkanmaalla suurempaa kuin maassa keskimäärin, sillä erityisesti Tampereen seutu vetää uusia asukkaita maakunnan ulkopuoleltakin.

– Samasta syystä ennakkoimme päivittäistavara-kaupan myynnin kasvavan muuta kauppaa enemmän – on enemmän ruunkuluttajia. Myös muuttunut ostokäyttäytyminen kasvattaa myyntiä. Arkeen ostetaan puolivalmis- teita ja eineksiä ja juhlahetkien aterioihin käytetään kalliita, usein eksoottisia raaka-aineita.

Suomessa uskottiin pitkään, että kansainväliset päivittäistavarakaupan ketjut eivät ole vakavissaan kiinnostuneet pienistä markkinois- tamme. Toisin kävi. Saksa- laisketju on tuonut kansain- välisen kilpailun – erityisesti hintakilpailun – myös Pirkan- maalle.

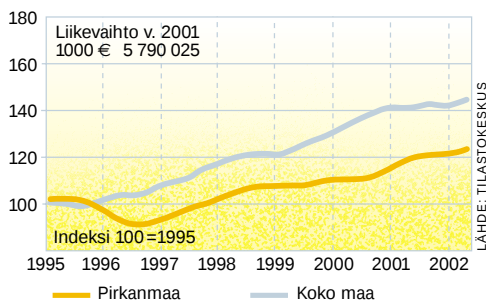
– On hyvä, että kaupan kenttään tulee uudenlaisia toimijoita ja toimintamalleja. Kuluttajan vaihtoehdot lisääntyvät, toimitusjohtaja Tolonen toteaa.

Vähittäiskaupassa jatkuu jakautuminen isoihin ja pieniin yksiköihin.

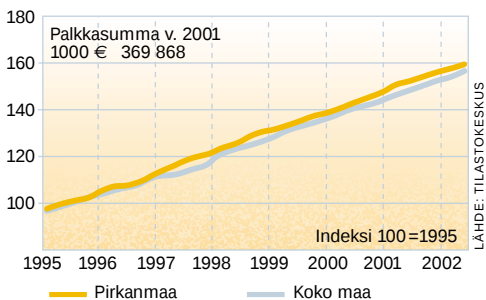
– Sunnuntaiaukiolon salliminen oli hyvä ratkaisu sekä kaupalle että kuluttajalle. Se toi lähikaupat takaisin.

– Uusia investointeja on suunnitteilla, sillä Pirkanmaan Osuuskauppa uskoo Tampe- reen seutukunnan kasvuun. Myös työvoiman saatavuus on ollut hyvä.

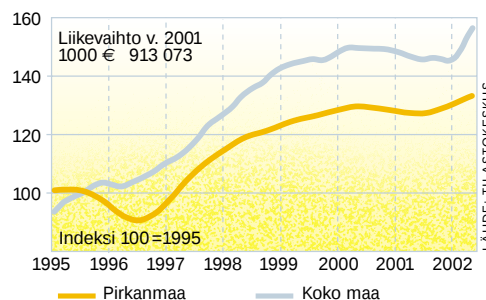
Kauppa, liikevaihdon kehitys

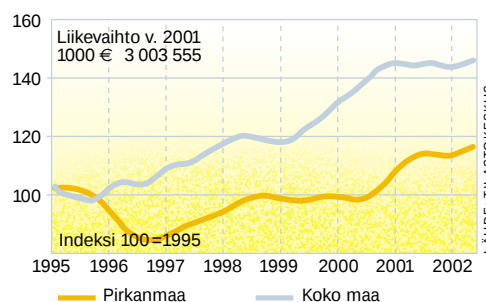
Kauppa, palkkasumman kehitys

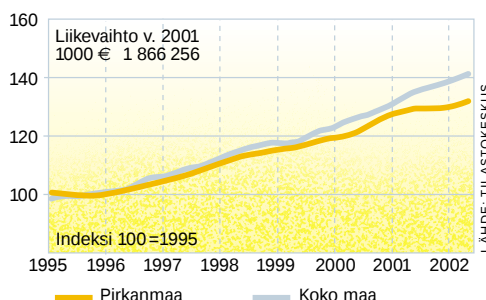
Moottoriajoneuvojen ja polttoaineiden kauppa, liikevaihdon kehitys

Tukkukauppa, liikevaihdon kehitys

Vähittäiskauppa, liikevaihdon kehitys

Kaikilla kaupan toimialoilla liikevaihdon kasvu on kehittynyt myönteisesti alkuvuonna. Sekä liikevaihdon että palkkasumman kehitys noudattelee tasaista kasvukäyrää Pirkanmaalla ja koko maassa.

Vähittäiskaupassa useita vuosia lähes identtisinä kohonneet käyrät näyttävät kuluvan vuoden aikana hiukan erkaantuneen ja kasvu Pirkanmaalla hidastuneen koko maan kasvuun verrattuna. Alan kehitys on ollut suotuisa, vaikka kilpailu on selvästi kasvanut. Kannattavuuden kannalta merkille pantavaa on palkkasumman kasvaminen huomattavasti liikevaihdon kasvua nopeammin.

Kaupan kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti kuluttajien luottamus oman taloutensa vakauteen. Se on säilynyt vahvana, ja ala ennakoii myös lähikuukausille ja ensi vuodelle pientä myynnin kasvua.

Suurten liikekeskusten kasvu erityisesti Tampereen laidoilla jatkuu ja uusia yksiköitä on valmistumassa ja suunnitteilla.

Myynnin ja myymäläkoon kasvun ja uusien yksiköiden valmistumisen ei ennakoida vaikuttavan merkittävästi alan työllisyyteen. Esimerkiksi erikoistavarakaupan myymäläkoon kasvaessa myymälöiden lukumäärä vähenee ja henkilöstön määrä suhteessa pinta-alaan pienenee.

Viime kuukausina vähittäiskaupassa

on seurattu tarkoin, mitä vaikutuksia kansainvälisen päivittäistavaraketjun asettumisella loppukesästä Suomeen – ja ensimmäiseksi Pirkanmaalle – on kaupan kehitykseen. Kilpailun lisääntymisen yritykset näkevät haastavana mutta myönteisenä.

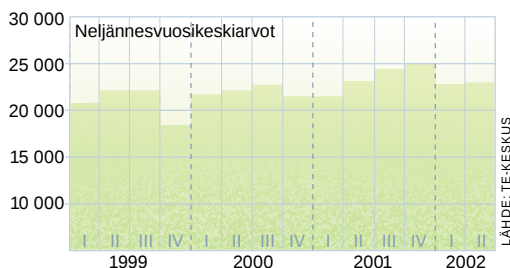
Tukkukaupan kasvu on jatkunut Pirkanmaalla saman suuntaisena kuin koko maassa. Liikevaihdon suhteellinen kasvu on ollut suurempi kuin palkkasumman kasvu. Pirkanmaalla suurimmat tukkukaupan yritykset toimivat tietokonelaitteistojen, sähkötarvikkeiden, puolivalmisteiden, elintarvikkeiden, maitotaloustuotteiden ja rakennus-, maatalous- ja metsätaloustekniikoiden tukkukaupassa sekä yleistukkukaupassa. Tukkukaupan osuus kaupan liikevaihdosta Pirkanmaalla on noin 50 %.

Moottoriajoneuvojen kauppa on vilkastunut kuluvana vuonna koko maassa, myös Pirkanmaalla. Uusien autojen myynnin odotetaan ensi vuonna kasvavan. Käytettyjen tuontiautojen verotuksen alentuminen syksyllä 2002 tekee käytettyjen autojen kaupan ennustamisen nyt tavallista vaikeammaksi. Autoliikkeiden kappalemääräisestä myynnistä käytettyjen autojen osuus on perinteisesti ollut hiukan yli puolet. Yritysautojen myynti on ollut vähäistä koko maassa. Eurooppalaisen suuntauksen mukaisesti korjaamopalveluiden ja muun

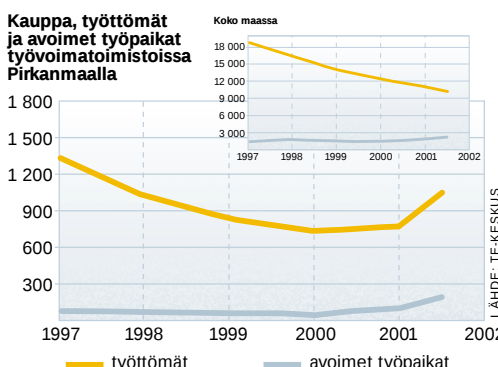
after sales -palvelun osuuden autokaupan liikevaihdosta ennakoidaan kasvavan tulevaisuudessa.

Palvelutyöntekijät ry:n elokuussa ilmestyneen barometrin mukaan palvelualojen myynti kehittyi koko maassa alkuvuonna odotettua heikommaksi. Pirkanmaalla yleiset suhdanneodotukset ovat nyt heikommalla kuin keväällä mutta eivät edelleenkaan huonot. Kaksi kolmasosaa Pirkanmaan palveluyrityksistä ennakoii toimialansa suhdanteiden pysyvän loppuvuonna ennallaan, kolmannes odottaa niiden heikenevän. Myyntiin odotetaan kuitenkin kasvavan. Odotukset vaihtelevat toimialoittain, mutta ovat kaiken kaikkiaan yhtenäisemmät kuin teollisuuden odotukset. Pirkanmaalla palvelualojen kasvuvauhdiksi odotetaan tänä vuonna 4,2 %, koko maassa hiukan vähemmän.

Kauppa, työlliset, Pirkanmaa

Kauppa, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Majoitus- ja ravitsemisala

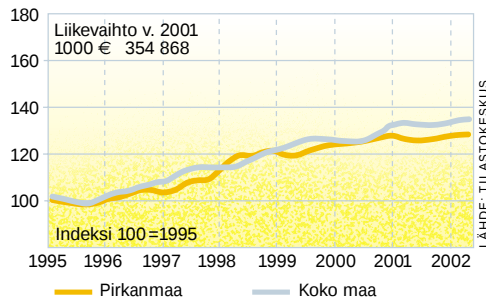
Majoitus- ja ravitsemisalalla liikevaihdon ja palkkasumman kehitys on Pirkanmaalla samanlainen kuin koko maassa. Liikevaihto kasvaa verkkaisesti, palkkasumma nopeammin.

Hotellisektori ennakoii valtakunnallisesti liikevaihdon kasvavan noin 1 % ja henkilöstökulujen noin 3 % vuonna 2002. Pirkanmaalla liikevaihdon kasvun odotetaan asettuvan valtakunnalliselle tasolle. Hotellien käyttöaste näyttää alkuvuoden yöpymistilastojen perusteella laskevan prosenttiyksikön verran.

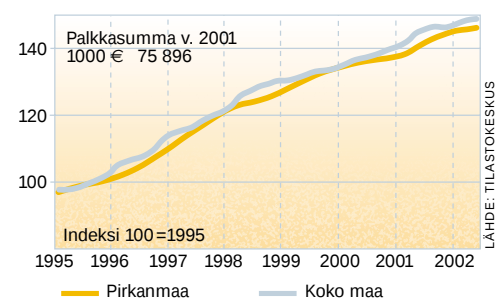
Ravintolatoiminnassa kilpailu on kireää. Esimerkiksi Tampereella uusien ravintolapaikkojen määrä on edelleen kasvanut nopeammin kuin liikevaihto, mikä voi johtaa kannattavuutta heikentävään epäterveyeseen kilpailuun. Yleinen taloustilanne heijastuu etenkin ravintoloiden ruokamyyntiin.

Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on melko hyvä. Työllisyys säilynee nykyisellään.

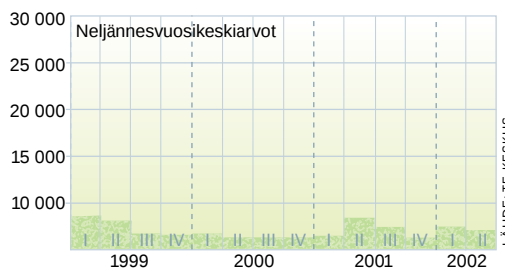
Majoitus- ja ravitsemisala, liikevaihdon kehitys

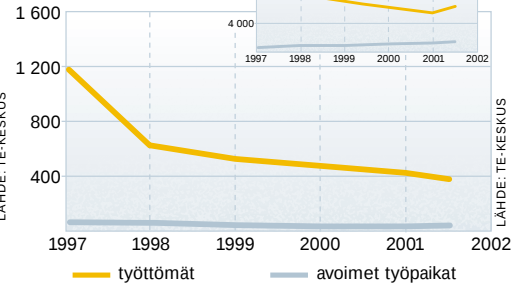
Majoitus- ja ravitsemisala, palkkasumman kehitys

Majoitus- ja ravitsemisala, työlliset, Pirkanmaa

Majoitus- ja ravitsemisala, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Palvelut liike-elämälle

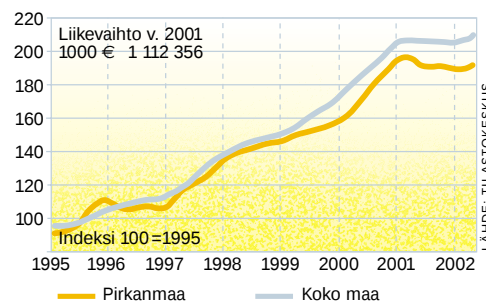
Mm. sijoitus- ja kehitysyhtiötoiminta, pankit, tietojenkäsittely, kiinteistönvälitys, kirjanpito-, lakiasia- ym. asiantuntijapalvelut, mainospalvelut, henkilöstön vuokraus

Liike-elämän palveluiden liikevaihdon nopea kasvu tasaantui vuonna 2001, mutta näyttää taas lähteneen hienoiseen nousuun.

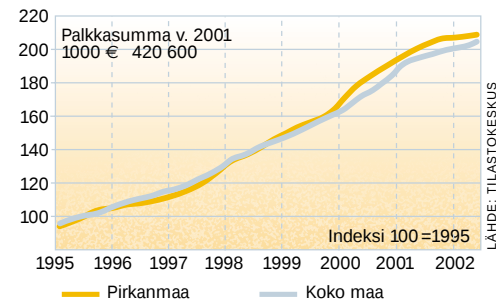
Palvelutyönantajain liiton elokuisen barometrin mukaan myynti kasvaa kyllä kaikilla palvelualoilla, mutta odotettua heikommin. Pirkanmaalla, jossa odotukset alkuvuodelle olivat koko maata varovaisemmat, myynti kehittyi hieman odotettua paremmin, ja yli puolet palveluyrityksistä arvioi myyntinsä kasvavan loppuvuonna.

Näkymät vaihtelevat paljon toimialoittain. Rakennustoimintaa palvelevat suunnittelutoimistot kärsivät rakennustoiminnan volyymin laskusta ja rakennuslupien vähentyminen ennakoii liikevaihtojen pienenevän alan yrityksissä. Mainosalalla yleinen taloustilanne näkyy volyymin laskuna ja rekrytointien lykkäämisinä. Kiinteistönvälitys on kehittynyt odotetun vakaasti. Henkilöstövuokraus on viime vuosina kasvanut keskimäärin 30 % vuodessa, kuluvalle vuodelle ennakoitaan 12–15 %:n kasvua. Vuokrahenkilöstöä työskentelee nykyään käytännössä kaikilla yksityisillä toimialoilla. Myös pankkitoiminta on kehittynyt hyvin.

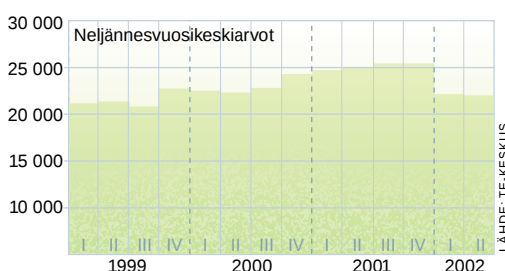
Palvelut liike-elämälle, liikevaihdon kehitys

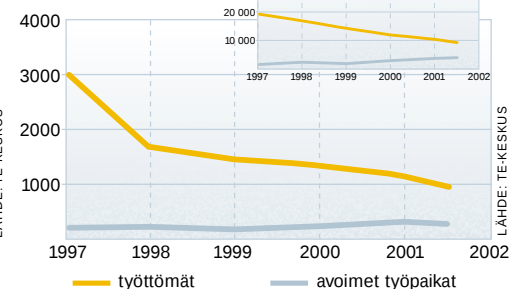
Palvelut liike-elämälle, palkkasumman kehitys

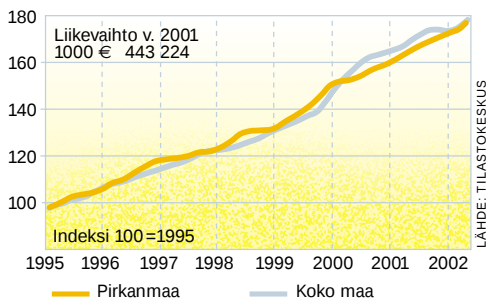
Liike-elämän palvelut, työlliset, Pirkanmaa

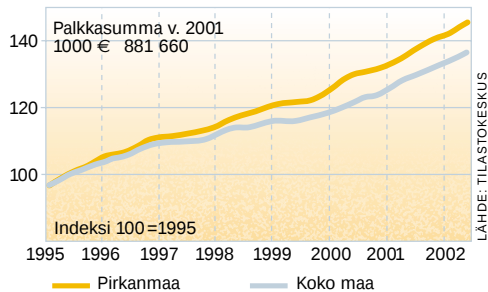
Liike-elämän palvelut, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

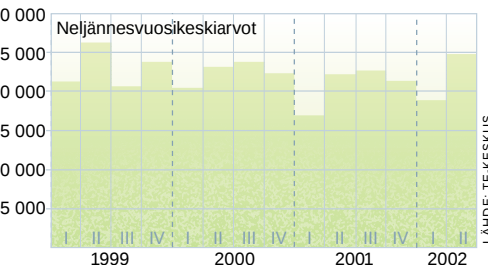
Hyvinvointi, liikevaihdon kehitys

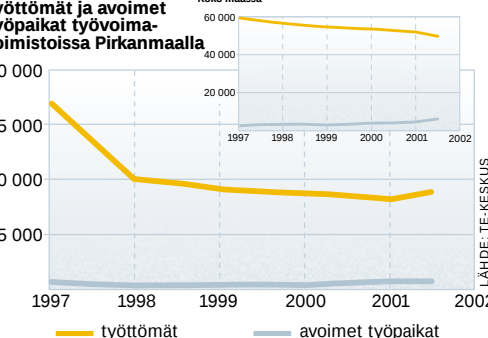
Hyvinvointipalvelut, palkkasumman kehitys

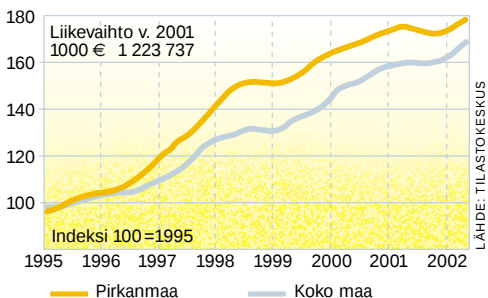
Hyvinvointi, työlliset, Pirkanmaa

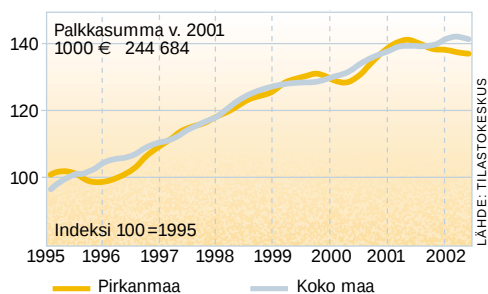
Hyvinvointipalvelut, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

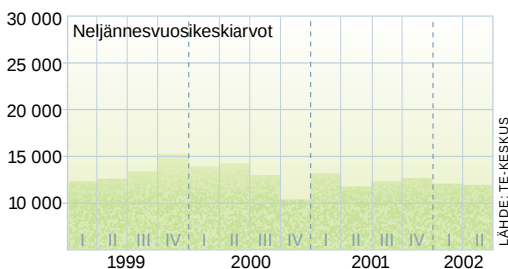
Liikenne, liikevaihdon kehitys

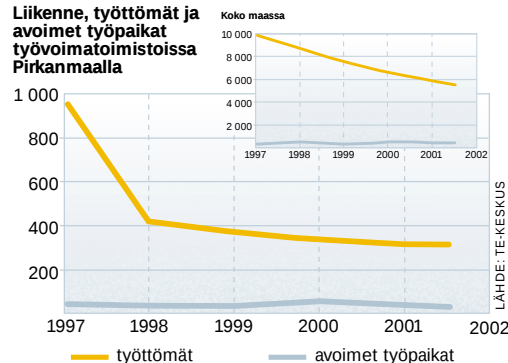
Liikenne, palkkasumman kehitys

Liikenne, työlliset, Pirkanmaa

Liikenne, työttömät ja avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Hyvinvointipalvelut

Mm. sosiaali- ja terveyspalvelut, perus- ja ammatillinen koulutus, useita muita julkisia ja yksityisiä palveluita

Yksityisiä terveyspalveluita ovat muun yksityiset sairaalat, lääkäriasemat, hammashoito, fysikaaliset hoitolat ja laboratoriot. Pirkanmaalla oli vuoden 2000 lopussa vähän yli 1000 alan yritystä ja niissä noin 1500 työntekijää. Yritysten liikevaihto oli noin 100 miljoonaa euroa, mikä oli noin 9 % koko maan liikevaihdosta.

Yksityisistä sosiaalipalveluista valtaosa koostuu erilaisista palveluasumisen muodoista. Sosiaalipalveluyrityksiä oli Pirkanmaalla vuoden 2000 lopussa 110 ja niissä työntekijöitä noin 330. Liikevaihto oli noin 11 miljoonaa euroa, mikä oli 5 % koko maan sosiaalipalveluyritysten liikevaihdosta. Suhteellisen pientä markkinaosuutta selittää Pirkanmaalle ominainen vahva yhdistys-pohjainen palvelutuotanto.

Väestön ikääntyminen kasvattaa yksityisten palveluiden liikevaihtoa lähivuosina. Kasvussa ovat esimerkiksi

sekä työnantajien kustantamat että omin rahoin ostetut työkykyä ylläpitävät palvelut ja vanhusväestön palvelut.

Toimialan kehittymisen kannalta keskeistä on palveluja tuottavan yksityisen sektorin ja niitä ostavan julkisen sektorin yhteistoiminta. Yksi este kasvulle on hoivayritysten pienuus: yli puolet yrityksistä työllistää 1–4 henkilöä, yli 20 henkeä työllistäviä on vain 4 %. Myös liiketoimintaosaaminen on usein kehittämätöntä. Toinen este on hankintatoimintojen kehittymättömyys. Tampereen kaupunki on käynnistänyt syksyllä 2002 keskustelun hoivapalveluklusterista. Hoivapalveluklusterin tavoitteena on vahvistaa olemassaolevaa yritystoimintaa ja luoda uutta liiketoimintaa sekä kehittää uusia toimintamalleja palvelujen tuotannon turvaamiseksi.

Yritykset ja kolmas sektori tuottavat noin neljäsosan sosiaali- ja terveyspalveluista koko maassa.

Liikenne

Maa-, vesi- ja ilmailiikenne, liikennettä palveleva toiminta, posti- ja teleliikenne

Liikenteessä liikevaihto kääntyi hienoiseen laskuun vuoden 2001 lopulla, mutta alkuvuoden kehitys on ollut myönteinen sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Teitä pitkin kulkevalle rahtiliikenteelle viime ja kuluva vuosi ovat olleet

Pirkanmaalla melko vaikeat raskaan teollisuuden volyymien supistuminen seurauksena. Myös kuljetusten keskittäminen valtakunnallisille yrityksille näkyy myynnissä. Valtaosa alan pirkanmaalaisesta liikevaihdosta kertyy jakelu- ja palveluliikenteestä, joka on tasaista joskin tiukaksi kilpailutettua. Tiehankkeiden lykkäytyminen on heikentänyt maansiirtokuljetusten näkymiä.

Linja-autoliikenteessä kaukoliikenne on jo pitkään kasvanut hitaasti mutta tasaisesti, paikallisliikenne on sekin kasvanut hiukan muun muassa seutulippujärjestelmien ansiosta, mutta maaseudun lähiliikenteen volyymi heikkenee edelleen. Autokuljetusalan ongelmana on työvoiman saatavuus, sillä ammattikoulutukseen pääsee käytännössä vain työllisyyskoulutuksen kautta.

Lentoliikenteen matkustajamäärät ovat vastoin odotuksia lisääntyneet koko maassa. Pirkanmaalla kokonaismatkustajamäärät ovat laskeneet, mutta ulkomaanliikenteen matkustajamäärät ovat kovassa kasvussa.

Rautatiellä rahtiliikenne on Pirkanmaalla kasvanut ja myös matkustajamäärät ovat tasaisen alkuvuoden jälkeen lähteneet kasvuun.

Informaatiosektori

Palvelutuotanto, sisältötuotanto

Uutena tilastoaineistona Pirkanmaan talouskatsaukseen on tuotettu liikevaihto- ja palkkasummatiedot ICT-palvelualalta, joka Tilastokeskuksen määrittelyn mukaisesti jaetaan palvelutuotantoon ja sisältötuotantoon.

Palvelutuotannon liikevaihto kasvoi Pirkanmaalla ripeästi etenkin vuonna 2000. Kasvu hidastui vuoden 2001 jälkipuoliskolla, mutta näyttää tuoreimpien tilastojen perusteella olevan taas hyvässä vauhdissa.

Sisältötuotannossa liikevaihto on kehittynyt hitaammin, eikä jyrkkiä muutoksia suuntaan tai toiseen ole nykyään näköpiirissä. Liikevaihdon kehityksen hidastumisesta huolimatta

palkkasumma on jatkanut kasvuaan. Yritykset ratkaisevat tilannetta paljolti ulkoistamalla muita kuin ydintoimintojaan, jolloin liiketoimintaa ja henkilöstöä siirtyy tilastollisesti toisiin toimialaluokkiin.

Pirkanmaa on selviytynyt alan heikentyneestä tilanteesta muuta maata paremmin, sillä informaatiosektorin rakenne on monipuolinen ja perusta vakaa. Vaikeimmassa asemassa ovat nyt pienet sisällöntuottajat, jotka eivät ennen tiukan rahan aikaa ehtineet saada kunnon jalansijaa markkinoilta.

Vuoden 2003 suhteen näkemykset ovat lievän positiiviset.

"Eteenpäin mennään, vaikka hitaasti"

Elokuussa 2002 julkistettu Tampereen kauppakamarin alueellinen ICT-barometri kertoi, että kevääseen kohdistuneet kasvun odotukset eivät täyttyneet. Lokakuussa tilanne on jokseenkin sama – nopean kasvun käynnistyminen siirtyy, odotukset kohdistuvat eteenpäin.

Kauppakamarin ICT-valiokunnan puheenjohtaja, Fujitsu Invia Oy:n aluejohtaja **Eero Ottila** tiivistää tilanteen:

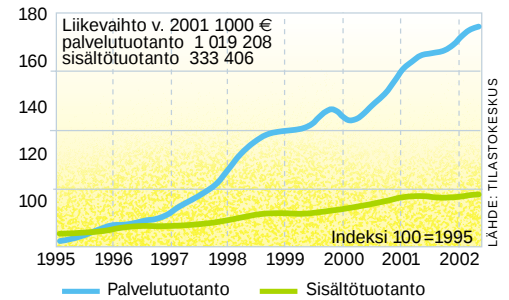
– Lähikuukausina ei ole näköpiirissä suurta kasvua, mutta ei alan supistumistakaan. Eteenpäin mennään, vaikkakin hitaasti.

Tele- ja tietotekniikka-alan riippumattoman tutkimuslaitoksen IDC:n tuoreen selvityksen mukaan toimintojen ulkoistaminen yrityksissä jatkuu, kun kiinteitä kuluja halutaan karsia ja siirtää muuttuviksi. Samaisen selvityksen mukaan ohjelmistoista parhaat markkinat olisi lähivuosina eri järjestelmiä integroivilla ratkaisuilla. Kustannusjahti asiakasyrityksissä jatkuu ja päätökset punnitaan kustannus-hyöty-vaa'alla entistä tarkemmin. Ottila näkee tulevaisuuden saman suuntaisena ja Pirkanmaan IT-sektorin kannalta myönteisenä.

– Pirkanmaalla alan liiketoiminta on kaiken kaikkiaan vankalla pohjalla, kasvu oli kovimmankin IT-huuman aikaan enimmäkseen hallittua eivätkä kustannukset päässeet vaarallisesti karkaamaan. Yrityksissä on sopeuduttu hitaasti kasvavan markkinan tilaan.

– Nyt kiinnostaa, miten alueen kunnat ja muu julkinen sektori päättävät hyödyntää tietotekniikkaa, kun ne sopeuttavat toimintojaan näköpiirissä oleviin talouden ja väestökehityksen muutoksiin. Informaatiosektorin kehitykselle näillä linjauksilla on suuri merkitys.

ICT, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa

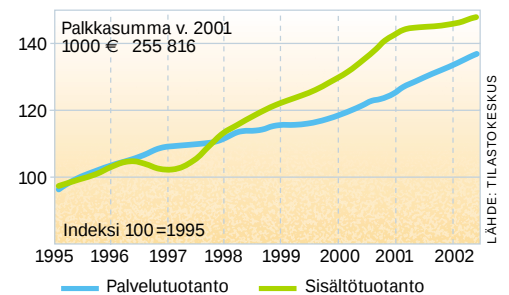

Palvelutuotanto: Tietojenkäsittelypalvelu, teleliikenne sekä viihde-elektronikan, tietokonelaitteistojen ja tietoliikennevälineiden tukkukauppa

Sisältötuotanto: Kustantaminen, liikkeenhoidon konsultointi, mainos- ja viestintäpalvelut, radio-, tv- ja elokuvatoiminta sekä uutistoimistot

Valtakunnallista vertailuaineistoa ei ole käytettävissä.

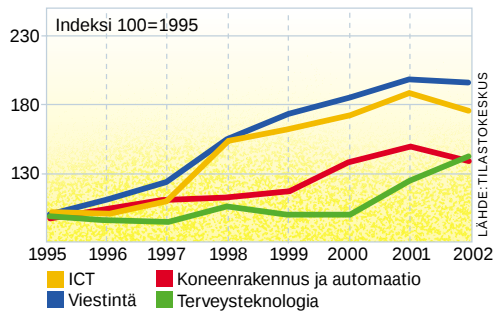
ICT, palkkasumman kehitys, Pirkanmaa

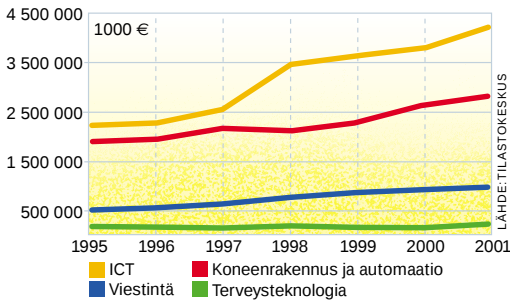

Osaamiskeskustoimialat

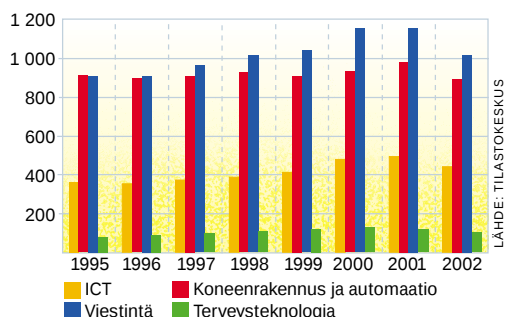
Liikevaihdon kehitys, osaamiskeskusalat, Pirkanmaa

Liikevaihdon vuosivolyymit, osaamiskeskusalat, Pirkanmaa

Toimipaikkojen lukumäärä, osaamiskeskusalat, Pirkanmaa

Kansallisen osaamiskeskusohjelman mukaisten osaamiskeskusalojen kehitystä seurataan myös klusterinäkökulmasta. Tampereen seudun osaamiskeskusohjelman kehittämä tarkastelumalli on tänä vuonna otettu käyttöön valtakunnallisesti ja kattaa nyt ensi kertaa koko Pirkanmaan. Tässä seurannassa ovat mukana kansalliseen ohjelmaan kuuluvat osaamiskeskukset eli informaatio- ja kommunikaatioteknologia, koneenrakennus ja automaatio, viestintä sekä terveysteknologia. Tampereen seudun asiantuntijapalveluiden osaamiskeskus on alueellinen ja puuttuu sen vuoksi viereisistä trendikuvaajista.

Klusteriseurannassa kehitystä tarkastellaan perinteistä toimialaluokittelua laveammin. Esimerkiksi koneenrakennuksen ja automaation kehityksessä ovat mukana metalliteollisuuden lisäksi muun muassa koneenrakennuksen komponentti-toimittajat myös muilta toimialoilta, esimerkiksi kumiteollisuus, ja alaan liittyvät palvelut, esimerkiksi insinööritoimistot. Näin tarkasteltuina eri klusterit sisältävät osin samoja toimialoja. Esimerkiksi tietyt tietotekniikka-alat ovat mukana asiantuntijapalveluiden, viestinnän ja ICT:n seurannassa. Terveysteknologiassa taas seurataan tiettyä yritysryhmää, jolloin julkisen terveydenhuollon osuus jää seurannan ulkopuolelle.

Metalliteollisuuden vaikeudet eivät vielä näy liikevaihdon volyymikuvaajassa, jonka tarkastelujakso päättyy vuoden 2001 loppuun. Kehityskuvaja sen sijaan viestii metalliin tukeutuvan klusterin hidastuneesta kasvusta.

Terveysteknologia kasvaa nopeimmin

Terveysteknologian toimialan liikevaihto on kasvanut Pirkanmaalla 2000-luvun

alusta lähtien. Ala nytkähti kasvuun vuosittuuhannen vaihteessa, kun tuotekehitykseen laitetut investoinnit alkoivat tuottaa tulosta. Toimiala on suhteellisen uusi, mikä selittää liikevaihdon pienen volyymin. Ala on kuitenkin nouseva ja sen kansainvälisten markkinoiden odotetaan kasvavan lähivuosina voimakkaasti. Tuoteriimistä riippuen kasvuennusteet vaihtelevat 5–20 %:n välillä.

Pirkanmaa on osoittautunut terveysteknologian yrityksille kilpailukyiseksi toimintaympäristöksi. Alueella tehdään korkeatasoista tieteellistä tutkimusta monilla terveysteknologian erikoisaloilla ja hyvin koulutettua, ammattitaitoista työvoimaa on riittävästi saatavilla. Alan kehitystyölle Pirkanmaalla on ominaista lääketieteen ja teknillisten tieteiden tiivis yhteistyö ja uusimpien teknologioiden hyödyntäminen lääketieteen sovelluksissa. Pirkanmaalta löytyy taloudellisia valmiuksia yritysten perustamiseen ja tulosten kaupalliseen hyödyntämiseen.

Osaamiskeskusohjelma on laajentanut ja vahvistanut terveysteknologian yritysten välistä yhteistyötä. Erikoistuminen kapeille osa-alueille yhdessä lisääntyvän paikallisen yhteistyön kanssa vahvistaa menestymisen mahdollisuuksia alan kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa.

Arvion mukaan terveysteknologian yrityksissä työskentelee Pirkanmaalla vuonna 2006 yli 2000 henkilöä. Pirkanmaalla toimii jo nyt useita yrityksiä aloilla, joille ennustetaan terveysteknologian voimakkainta kasvua.

Kasvualoja ovat biomateriaalien ja rokotteiden kehittäminen sekä tietotekniikan hyödyntäminen terveydenhuollossa. Vuoden 2003 alussa käynnistyy BioneXt Tampere -ohjelma -vauhdittamaan bioteknologia-alan kasvua.

Pirkanmaan talous

Toimialojen nykytilanne ja näkymät

on ajankohtainen katsaus Pirkanmaan talouden kannalta keskeisimpien toimialojen nykytilanteeseen ja lähikuukausien näkyymiin. Katsaus on tarkoitettu yritysten, kuntien ja elinkeinoelämän tukiorganisaatioiden käyttöön niiden analysoidessa ja ennakoimassa omia toimiaan.

Pirkanmaan TE-keskuksen, Tampereen kauppakamarin, Pirkanmaan liiton, Pirkanmaan Yrittäjien ja Tampereen kaupungin elinkeinokeskuksen tuottama julkaisu on syntynyt läheisessä yhteistyössä alueellisten toimialajärjestöjen kanssa. Perusaineistona ovat Tilastokeskuksen tätä tarkoitusta varten kokoamat tuoreimmat liikevaihto- ja palkkasummatilastot sekä Pirkanmaan TE-keskuksen työvoimatilastot. Kehitystä ja käytännön liiketoiminnan tulevaisuuden näkymiä ovat arvioineet kunkin toimialan asiantuntijat yrityksistä ja toimialajärjestöistä.

Alueellinen talouskatsaus ilmestyi ensimmäisen kerran helmikuussa 2002. Katsaus julkaistaan sisällön painopisteitä vaihdellen kahdesti vuodessa. Toivomme yritysten ja muiden organisaatioiden edustajilta aktiivista palautetta ja kehittämisajatuksia, niin että katsauksesta muodostuisi hyödyllinen työkalu Pirkanmaan ja sen elinkeinoelämän kehittämiseen.

Pirkanmaan liitto

Maakunnan kehittäjä ja edunvalvoja, maakunnan tunnetuksi tekijä

- edunvalvonta
- maakuntasuunnittelu
- aluekehitysohjelmat
- maakuntakaavoitus

www.pirkanmaa.fi

Pirkanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan palvelukeskus

- neuvontapalvelut
- kehittämispalvelut
- koulutuspalvelut
- rahoituspalvelut

www.te-keskus.fi

Pirkanmaan Yrittäjät

Pirkanmaan Yrittäjät ry

Yrittäjyyden edistäjä Pirkanmaalla

- edunvalvonta
- neuvontapalvelut
- koulutuspalvelut
- jäsenpalvelut

www.pirkanmaanyrittajat.fi

TAMPEREEN KAUPPAKAMARI

Tampereen kauppakamari

Elinkeinoelämän kansallisten ja kansainvälisten verkostojen rakentaja

- edunvalvonta
- koulutustoiminta
- jäsenpalvelut
- viranomaistehtävät

www.tampere.chamber.fi

Tampereen kaupunki, elinkeinokeskus

Elinkeinoelämän kehittäminen

- elinkeinostrateginen linjaus
- kehittäjäverkoston yhteistyö
- yritystoimintaympäristön kehittäminen
- toimialojen kehittäminen

www.tampere.fi

www.tamperebusiness.com